

грамоти та інші нагороди, що викликає в молодших підлітків позитивний інтерес до занять фізкультурно-масовою роботою та спортивною діяльністю.

ВИСНОВКИ. Таким чином, у спортивних секціях і фізкультурних гуртках у загальноосвітніх школах у процесі фізкультурно-масової роботи в використовувалися різноманітні форми й методи виховання в молодших підлітків пізнавальної діяльності. Керували даною діяльністю вчителі фізичної культури, тренери спортивних секцій і керівників фізкультурних гуртків, які спонукали молодших підлітків виконувати спеціально розроблені завдання з пізнавальної діяльності, дотримуючись при цьому певних організаційних і педагогічних умов. Враховуючи вікові та психологічні особливості учнів молодшого підліткового віку вчителі фізичної культури надавали їм необхідні знання щодо пізнавальної діяльності й фізкультурно-масової роботи. Учні молодшого підліткового віку також самостійно виконували різного роду доручення та завдання; здійснювали пошукову роботу; розвивали свої фізичні якості й вели здоровий спосіб життя. При цьому в учителів фізичної культури була можливість здійснювати вплив і на виховання в учнів 5-6 класів пізнавальної діяльності, а також на їхній фізичний розвиток, моральне виховання та на вибір майбутньої професійної і спортивної діяльності.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ. Дане дослідження не вичерпує всі сторони проблеми, тому в перспективі є вивчення особливостей виховання пізнавальної діяльності різних вікових груп та перевірка ефективності методик, які застосовуються в процесі занять фізичною культурою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Роман Л. В. Активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів як засіб підвищення ефективності навчально-виховного процесу / Л. В. Роман. – 2011. – 38 с.
2. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посібник / В. В. Ягупов. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.
3. Долбенко Т. О. Активізація пізнавальної діяльності підлітків: Монографія. / Т. О. Долбенко. – К.: ТОВ Аратта, 2003. – 234 с.
4. Lozovaja VI holistic approach to the formation of cognitive activity of students / Languages. state. ped. University of them. GS Pans. - 2nd ed., Ext. / VI Lozovaja. - Kharkov: "ATS", 2000. - 175 p
5. Gl Shchukin Aktyvyzatsyya poznavatelnoy activities uchaschyhsya in Uchebn process. / Gl Shchukin. - M.: Education, 1979. - 160 p.
6. Petrov I. Experience fizycheskoy collective organization culture and sports and Mass work in high school. / I. I. Petrov. - Ulyanovsk, 1954. - 25 p.

УДК 613.9:37.091.212

Шурхал І.А.

Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка

СФОРМОВАНІСТЬ НАВИЧОК ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ У СУЧАСНИХ СТАРШОКЛАСНИКІВ

У статті представлені результати дослідження сформованості навичок здоров'язбереження старшокласників, виявлено загальний рівень знань школярів у цій області та визначено роль фізичних вправ у процесі здоров'язбереження.

Ключові слова: здоров'я, здоров'язбереження, фізична культура, школярі, старшокласники.

Шурхал І.А. Сформированность навыков здоровьесбережения у современных старшеклассников. В статье представлены результаты исследования сформированности навыков здоровьесбережения старшеклассников, выявлены общий уровень знаний школьников в этой области и определена роль физических упражнений в процессе здоровьесбережения.

Ключевые слова: здоровье, здоровьесбережение, физическая культура, ученики, старшеклассники.

Shurkhal I.A. The formation of health preservation skills of modern senior pupils. In the article the research results of the health preservation skills formation are presented, the general level of pupils' awareness of the field is defined and the role of physical exercises in the health preservation process is clarified. Nowadays the child health rate is essential as the future society development depends on the state of health of the younger generation. The results of various studies prove the existing tendency of child and teenage health rates decline in Ukraine. Recently the situation with children's health is almost crucial: the rate of general diseases and the rate of certain organs and systems diseases are increasing. It has been proved that the health rate decline is connected with the problem of pupils' lack of physical activity during the day. The lack of physical activity has a negative impact on the organism, leading to hypodynamia. This results in low levels of physical development and functionality of the younger generation and the reduction of their working capacity. Physical education and sport are able to compensate for the lack of activity, prevent the negative influence of hypodynamia, rationalize people's lifestyles. The essential role in health preservation and formation belongs to the person himself, her lifestyle, her values, her aims which actualizes the problem of defining the level of pupils' health preservation skills formation. In order to study the state of health, physical activity and formation of health preservation skills, we conducted a survey in the course of the first Ukrainian Physical Culture and Sports Olympiad, which was attended by fifty three (53) 11th grade pupils. The research results suggest that the majority of pupils have formed the inner need and skills for health preservation. Some peculiarities, noted while identifying health preservation skills, can be explained with the lack of knowledge of health formation and improvement, practical skills of physical exercises and mass sports, and, in some cases, irresponsible attitude to their own health.

Key words: health, health preservation, physical education, pupils, senior pupils.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Здоров'я – найважливіший компонент людського щастя, одне з невід'ємних прав людської особистості, одна з умов успішного соціального й економічного розвитку держави. Проблематика здоров'язбереження дітей і молоді набуває глобального масштабу і є стратегічним завданням держави, оскільки саме від стану здоров'я підростаючого покоління залежить розвиток суспільства у майбутньому [8]. Результати багатьох досліджень (Е. Дука, І. Козярін, А. Підаєв, І. Поташнюк, Д. Солопчук, Н. Янко, та ін.) свідчать, що високий рівень фізичного здоров'я мають лише 2% школярів, вищий за середній – 7%, середній – 23%, нижчий за середній – 38%, низький – 27%. Сформовані патології не мають лише 1,6% дітей, а деяких відхилень, що можуть у майбутньому трансформуватись у певну патологію – 12,3% [3; 9]. Доведено, що прогресуюче зниження рівня здоров'я передусім пов'язане із проблемою дефіциту рухової активності у режимі дня при зростаючому статичному (до 72% протягом навчального року) і психо-емоційному процесі навчання. Дефіцит рухової активності здійснює негативний вплив на організм, призводить до гіподинамії. Результатом цього є низькі рівні фізичного розвитку й функціональних можливостей підростаючого покоління, зниження їхньої працездатності [8, с. 32]. Шкільна освіта вимагає від учнів, особливо старших класів, оптимально напруженої діяльності всього організму, що є можливим лише за умови досить високого рівня психічного, фізичного, духовного та соціального здоров'я. Однією з умов, що забезпечує цей рівень у старшокласників, є сформованість навичок здоров'язбереження [2; 9]. Таким чином, очевидно, що першочергова роль у збереженні і формуванні здоров'я належить самій людині, її способу життя, цінностям, установкам, що в свою чергу актуалізує питання про виявлення рівня сформованості навичок здоров'язбереження у суб'єктів освітнього процесу.

Тема роботи відповідає напрямку НДР Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка «Педагогічні шляхи формування здорового способу життя школярів різних вікових груп».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Здоров'язбереження стає стрижневою категорією багатьох науково-педагогічних досліджень початку ХХІ ст. (Н. Башаєць, Л. Белова, М. Гриньова, Г. Гришина, Б. Долинський, Л. Іванова, М. Козуб, В. Лелека, С. Нікітенко, М. Сентизова, Д. Сомов та ін.). Питання здоров'язбереження в системі освіти стали предметом досліджень вітчизняних (Г. Апанасенко, М. Гончаренко, В. Горащук, О. Дубогай, Л. Суценко) і російських (Р. Айзман, Г. Зайцев, М. Колесникова, В. Колбанов, Г. Кураєв) науковців. Проблема здоров'язбереження в умовах педагогічного експерименту відображена в працях В. Базарного, Д. Вороніна, П. Джурина, І. Поташнюк. Питанням здоров'язбереження на основі теорії і методики фізичного виховання присвячені праці О. Дубогай, О. Тимошенко, Е. Вільчковського, Д. Давиденка, Є. Приступи, М. Носка, Т. Круцевич, Б. Шияна та ін.

Мета роботи – вивчення сформованості навичок здоров'язбереження у старшокласників.

Основним завданням дослідження було проаналізувати психолого-педагогічну літературу, інформацію з мережі Інтернет, узагальнити результати власних досліджень школярів, учасників 1 Всеукраїнської олімпіади з фізичної культури і спорту щодо сформованості у них навичок здоров'язбереження.

Виклад основного матеріалу дослідження. В науковій літературі не запропоновано єдиного визначення поняття “здоров'язбереження”. Узагальнення поглядів науковців (Н. Башаєць, П. Джурина, В. Звєкова, Г. Мешко, І. Поташнюк) дозволили визначити здоров'язбереження як педагогічний процес, спрямований на збереження, розвиток і зміцнення здоров'я учнів, формування в них мотивації на дотримання здорового способу життя, свідомого, відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих. Тобто здоров'язбереження в освітньому процесі – це діяльність, спрямована на збереження та зміцнення всіх складових здоров'я його суб'єктів [5, с. 61]. З метою вивчення стану здоров'я, рівня рухової активності та сформованості навичок здоров'язбереження нами було проведено анкетування учасників 1 Всеукраїнської олімпіади з фізичної культури і спорту, в якому прийняло участь 53 учні 11-х класів ЗНЗ України. Узагальнюючи результати анкетування встановлено, що до основної медичної групи зараховані 96,3% опитаних, до підготовчої медичної групи – 3,7%, зарахованих до спеціальної медичної групи та звільнених від занять – немає. Відповідно до самооцінки стану здоров'я, 64,8% респондентів вважають його відмінним (мають міцне здоров'я, фізичний розвиток відповідає віку, рідко хворіють), 33,3% – добрим (почувають себе добре, хворіють не більше 4 разів на рік, фізичний розвиток відповідає віку), 1,9% – задовільним (мають хронічні захворювання, але це не порушує загального стану здоров'я). Самооцінка здоров'я може служити важливим індикатором стану і динаміки здоров'я учнів в додаток до об'єктивних медичних досліджень. З іншого боку, самооцінка здоров'я відображає суб'єктивну характеристику людини, її задоволеність умовами життя, певний якісний результат соціальної політики.

Майже всі опитувані (98,1%) вважають, що спостереження за своїм здоров'ям дозволяє вчасно виявити певні проблеми та вчасно їх усунути, проте лише 20,4% з них вважають необхідним для здійснення контролю за станом здоров'я вести “Щоденник здоров'я”. Хоча особиста і соціальна цінність здоров'я й усвідомлюється, вона сприймається абстрактно, безособистісно і здебільшого не поєднується з життєвими стратегіями та нормами повсякденної поведінки. На всіх етапах життя людини рухова активність відіграє важливу роль. Серед оздоровчих засобів рухова активність школярів набуває виняткового значення. Вона формує організм, зміцнює здоров'я, попереджує захворювання та є найважливішим компонентом здорового способу життя. Без достатнього руху організм поступово втрачає життєві сили, стає чутливішим до негативного впливу зовнішніх несприятливих факторів, непомітно руйнується [1, с. 6]. «Ніщо так не виснажує і не руйнує людину, як тривала фізична бездіяльність» (Арістотель). Запорукою нормального росту і розвитку учнів є достатній рівень рухової активності (кінезофілії), еквівалентом якої у старшому шкільному віці є не менше 25 тисяч кроків протягом доби [9, с. 177]. Рухова активність реалізується не лише на уроках фізичної культури, а й під час виконання ранкової гімнастики, рухливих ігор під час відпочинку, прогулянок пішки, занять спортом, а також самостійних занять у вільний від навчання час [4, с. 425-426]. Оптимальний руховий режим – найважливіша умова здорового способу життя. Його основу становлять систематичні заняття фізичними вправами й спортом, у ході яких ефективно розв'язуються завдання зміцнення здоров'я й розвитку фізичних якостей дітей і молоді, формування рухових навичок, посилення профілактики несприятливих вікових змін [3, с. 105].

Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)

З метою виявлення рухового режиму учасників було запропоновано запитання «Чи достатньо ви рухаєтесь для свого розвитку?» 53,7% респондентів вважають, що їх руховий режим достатній, 26,8% вважають, що недостатній, 19,5% опитаних не змогли визначитись з відповіддю. Організувати необхідний для власного розвитку руховий режим протягом дня учням заважають такі фактори: відсутність або недотримання режиму дня – 44,4%, стан здоров'я – 3,7%, недосипають та відчують втому протягом дня – 40,7%, не займаються фізичною культурою – 3,7%, багато часу проводять біля телевізора або комп'ютера – 20,4%, недостатньо часу проводять на свіжому повітрі – 14,8% респонденти, у вільний час займаються справами, які не пов'язані з активними рухами – 24,1%, переважна більшість опитаних – 70,4% приділяють багато часу навчанню, виконанню домашніх завдань, і лише 7,4% учням нічого не заважає організувати раціональний руховий режим. Загальновідомо, що регулярні заняття фізичними вправами є одним з основних засобів збереження здоров'я й профілактики багатьох захворювань [2; 8; 10]. Вони не тільки позитивно впливають на фізичний розвиток, становлення функцій організму, підвищення фізичної підготовленості учнів, а й виробляють у них протягом усіх років навчання в школі орієнтації на покращення здоров'я, формують уміння самостійно займатися фізичними вправами, уміло використовувати їх з метою проведення активного дозвілля та фізичного самовдосконалення [3; 6].

На запитання про важливість занять фізичними вправами регулярно з дитинства 98,1% опитаних відповіли, що важливо, 1,9% – протилежної думки. Отже, більшість учнів розуміє важливість занять фізичними вправами з дитинства, які сприяють не тільки зміцненню здоров'я, але й профілактиці багатьох захворювань. Доведено, що виконання фізичних вправ у режимі навчальної діяльності значно підвищують розумову працездатність. 92,6% учнів погодилися з твердженням, що ті, хто регулярно займається фізичними вправами та додержуються режиму дня, краще себе почувають та засвоюють навчальний матеріал, 3,7% – протилежної думки. Для того, щоб прискорити приведення організму в працездатний стан після сну, підвищити загальний тонус і настрій, усунути сонливість і млявість, зарядити організм запасом енергії на весь день, необхідно виконувати ранкову гімнастику. Щодня виконують ранкову гімнастику 38,9% опитаних, декілька разів на тиждень – 35,2%, тільки у вихідні дні – 7,4%, ніколи не виконують ранкову гімнастику 18,5% опитаних. Вміють скласти та підбирати комплекс фізичних вправ для ранкової гімнастики з урахуванням особистого рівня фізичної підготовленості 75,9% учнів та 24,1% не вміють цього робити. Загартовування – потужний оздоровчий засіб. Воно дозволяє уникнути багатьох хвороб, продовжити життя на довгі роки, зберегти високу працездатність. Воно здійснює загальнозміцнювальний вплив на організм, підвищує тонус нервової системи, поліпшує кровообіг, нормалізує обмін речовин [7, с. 848]. На запитання про виконання загартовувальних процедур 25,9% респондентів відповіли, що загартовуються щодня, 9,3% – декілька разів на тиждень, 14,8% – тільки у вихідні дні та 50% опитаних не загартовуються взагалі.

Фізична культура впливає майже на всі складові життєдіяльності людини, зокрема, розвиває її моральні риси, посилює мотивацію саморозвитку, допомагає адекватно реагувати на стресові фактори в житті, зміцнює здоров'я [10, с. 127]. Пропускають заняття з фізичної культури з неповажних причин 9,2% опитаних, 90,8% – з поважних причин. Лише 35,2% учнів виконують домашні завдання з фізичної культури, а переважна більшість (64,8%) опитаних не вважає за потрібне. 81,5% школярів вважають оцінку з фізичної культури важливою, 18,5% – не дуже важливою, що може свідчити про незацікавленість учнів в уроках фізичної культури. Для збереження здоров'я, бадьорості й працездатності велике значення має помірність у всьому, у тому числі й у праці та відпочинку. Тривала праця без відпочинку шкідлива, вона призводить до розсіяної уваги, нездатності учня зосередитися на сприйнятті інформації, нервових зривів і психічних виснажень [5, с. 43]. На запитання чи сприяють фізичні вправи при втомі відновленню розумової працездатності 64,8% учнів відповіли «Так», 16,7% – «Ні» і 18,5% – «Важко відповісти», що може свідчити про недостатню інформованість учнів щодо впливу фізичних вправ на організм людини. Фізкультхвилинка – ефективний засіб покращення фізичного стану учня, зняття напруження після розумового навантаження, концентрація уваги на уроці. Під час виконання домашніх завдань фізкультхвилинка виконують 64,8% опитаних, 35,2% – не виконують. Фізкультхвилинка слід виконувати не тільки під час виконання домашніх завдань, а й під час уроків в школі у періоди, коли наближаються або виявляються перші ознаки стомлення. Так 31,5% респондентів відповіли, що учителі проводять на уроках фізкультхвилинка. Уроки фізичної культури й фізкультхвилинка на інших уроках не можуть компенсувати дефіцит руху школярів (їх кількість і якість задовольняють лише 25-30% загальної добової потреби молоді в рухах [5, с. 212]), тому необхідні самостійні заняття фізичними вправами у позанавчальний час. Самостійно тренуватися учням старшого шкільного віку необхідно не менше 2-3 разів на тиждень по 1,5-2 години [4; 9].

Самостійно займаються у спортивному залі /на майданчику тільки у вихідні дні 9,3% опитаних, у будні: щодня 25,9% учнів, 2-3 рази на тиждень – 50%, 1 раз на тиждень – 11,1% та 3,7% ніколи не займаються самостійно фізичними вправами. На запитання «Скільки годин на тиждень Ви витрачаєте на заняття різними фізичними вправами (спортивне тренування, заняття танцями тощо) у вільний від занять час?» отримали наступні показники: щоденно займаються по 1 годині 20,4% опитаних, 1-3 години на тиждень – 18,5%, 4-6 годин – 24,1%, більше 7 годин – 33,3% та 3,7% – взагалі не займаються фізичними вправами. При цьому 94,4% опитуваних відповіли, що мають можливість займатися фізичними вправами, грати в рухливі ігри на спортивному майданчику у районі проживання, з них 16,7% мають вдома спортивний куточок (перекладина, кільця тощо), 35,2% мають гантелі та інше знаряддя для занять фізичними вправами, 38,9% мають велосипед, ролики, самокат або скейт і лише 5,6% респондентів не мають такої можливості. І хоча багато хто тепер розуміє значення фізичних вправ і здорового способу життя, проте до регулярних фізичних вправ продовжують ставитися без будь-якого інтересу. Причини цього, виявлені в результаті опитувань, зводяться, зазвичай, до наступного: недотримання режиму дня, брак часу, життєвої енергії, відсутність інтересу, інтерес до інших справ, не пов'язаних з активними рухами, лень та ін.

Фізична культура і спорт представляють соціально-позитивні види дозвілля. Вони сприяють не тільки задоволенню потреби молоді в спілкуванні з однолітками, в саморозвитку, але і є активною формою зміцнення здоров'я, профілактикою захворювань [6, с. 916]. Розрізняють відпочинок пасивний і активний – пов'язаний із руховою діяльністю. До активного відпочинку відносяться піші прогулянки, різноманітні рухливі та спортивні ігри, катання на велосипеді, роликах, ковзанах та ін. Загальна тривалість перебування на повітрі повинна складати для учнів старшого віку – 1,5-2 години [4; 9]. У результаті проведеного анкетування, було виявлено, що активно відпочивають щодня на свіжому повітрі майже половина (48,1%)

опитаних, декілька разів на тиждень – 33,4%, тільки у вихідні дні – 16,6% та 1,9% ніколи активно не відпочивають, що не може не відобразитись на стані їхнього здоров'я.

ВИСНОВКИ. Дані, отримані в результаті проведеного нами дослідження, свідчать про те, що у переважній більшості учнів, учасників 1 Всеукраїнської олімпіади з фізичної культури і спорту, сформована внутрішня потреба і навички здоров'язбереження. Деякі особливості, відмічені нами при виявленні навичок здоров'язбереження, пояснюються недостатньою кількістю отримуваних знань, що стосуються формування і зміцнення здоров'я, практичних навичок занять фізичними вправами та масовими видами спорту, іноді безвідповідальним ставленням до власного здоров'я.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ досліджень полягають у розробленні та впровадженні різних форм і засобів здоров'язбереження в навчально-виховний процес школярів.

ЛІТЕРАТУРА

1.Ареф'єв В.Г. Здоров'я підлітків і рухова активність / В.Г. Ареф'єв // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Серія: педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – Чернігів: ЧНПУ, 2014. – Випуск 118. – Т. 3. – С. 5-10.

2.Башавець Н.А. Сучасні проблеми здоров'язбереження у фізкультурній освіті / Н.А. Башавець // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Серія: педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – Чернігів: ЧНПУ, 2013. – Випуск 112. – Т. 3. – С. 78-80.

3.Гаркуша С.В. Формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання здоров'язбережувальних технологій: теоретичний та методичний аспекти. Монографія / С.В. Гаркуша. – Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2014. – 392 с.

4.Коцур Н.І. Валеологія: підручник / Н.І. Коцур, Л.С. Гармаш, І.О. Калиниченко, Л.П. Товкун. – Корсунь-Шевченківський, 2011. – 581 с.

5.Носко М.О. Здоров'язбережувальні технології у фізичному вихованні. Монографія / М.О. Носко, С.В. Гаркуша, О.М. Воєділова. – К.: СПД Чалчинська Н.В., 2014. – 300 с.

6.Blair S.N. 'The evolution of physical activity recommendations: how much is enough?' / S.N. Blair, M.J. LaMonte, M.Z. Nichaman // American Journal of Clinical Nutrition. – 2004. – № 79. – P. 913–920.

7.Dean K. Research of lifestyles and health: searching for meaning / K. Dean // Social Sciences. 1995. V. 41 – P. 845-855.

8.Nosko M.O. Formation healthy way of life: study guide / M.O. Nosko, S.V. Gryshchenko, Y.M. Nosko. – К.: "Lesya MP", 2013. – 160 p.

9.Potashnyuk I. Theoretical and methodological bases of application on health preservation of technology training learners in general education establishments: dis. doctor of sciences: 13.00.02 / Potashnyuk Irina. – К., 2012. – 507 p.

10. Sallers J.F., Physical education's role in public health / J.F. Sallers, T.I. McKenzie // Research Quarterly for exercise and sport. – 1991. – W. 62 (2). – P. 124-137.

УДК 37.018:796–053.2

Яшна О.П.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ОБГРУНТУВАННЯ АСПЕКТІВ ОЗДОРОВЧОГО ВИХОВАННЯ НОВОНАРОДЖЕНИХ ДІТЕЙ У СІМ'Ї

Науково обґрунтовано аспекти оздоровчого виховання новонароджених дітей у сім'ї. Вивчено основні проблеми розвитку дітей з фізіологічним недозріванням. Розроблено методичні рекомендації щодо особливостей загартування та сенсомоторного розвитку дітей в умовах сімейного виховання. Описано завдання кожного методу та специфіку його застосування. Виділено структуру заняття для систематичного застосування вдома.

Ключові слова: виховання, дитина, оздоровлення, сенсомоторіка, сім'я.

Яшная О.П. Обоснование аспектов оздоровительного воспитания новорожденных детей в семье.

Научно обосновано аспекты оздоровительного воспитания новорожденных в семье. Изучены основные проблемы развития детей с физиологической незрелостью. Разработано методические рекомендации относительно особенностей закаливания и сенсомоторного развития детей в условиях семейного воспитания. Описаны задачи каждого метода и специфику его использования. Выделено структуру занятия для систематического использования дома.

Ключевые слова: воспитание, ребенок, оздоровление, сенсомоторика, семья.

Yashnaya O. Substantiation of aspects of health education of infants in the family. Aspects of health education of infants in the family are scientifically proven. Many scientists in their research reveal a variety of factors of the healthy development of infants. The basic problems of newborn children in modern conditions are learnt. During analysis of the scientific literature, it was found that in the modern conditions of life percentage of physiological immaturity of the newborn has risen sharply. That, in turn, gives rise to a variety of abnormalities in early infancy and later transferred to the chronic form of the disease. It is determining that there is the need for an early start of a systematic and comprehensive health education for matured children and for those whose physiological norms are below average. Methodological recommendations for hardening and sensory-motor development of children in family education were made. The purpose of each method and the specifics of its use is developed. In particular, the feature of the selected methods, a complex effect on the system of the body of the child by means of advanced ontogenetic impact on the development of motor and sensory function, which creates prerequisites for the formation of timely compensation. These methods are based on necessary neurophysiologic effects on the cortex-subcortical and interhemispheric connections; mobilization of